

HERRIA

TORTUREN PROBARIK EZ OMEN DAGO

Lehenengo, gizonaren gizatasu-
nen desesperatzekoa da, Gobernu oso
bati "probarik ez dagoela" entzun
behar izatea oraindik; Amnesty-ren
probak "terroristen deklarazioetatik"
atereak direla, eta lotsagarriagoak.

Torturak ez da sekula probatze-
rik egon. Alemaniako kontzentrazio-
hesparru naziak ez zen sekula egiaz
"probatzerik" egon, arik eta aliatuen
eskuetan erori arte: bitartean "etsaia-
ren gezur propaganda zikina" izan
ziren beti. Eginahalak egin arren Guru-
tze Gorri suizoaren komisiok ez
zuen inoiz lortzen ezer probatzea eta
Folke Bernadotte Markesaren komisi-
o suediar "neutralak" berak, nahiz eta
presoen beren delegazio batekin hitze-
gin ahal izan (zaindariaik beti begira
zeudela!) kontzentrazio-hesparru bate-
tan, ez zuen lortu gehiago. Torturen,
kontzentrazio-hesparruen eta Gulagen
probatu ezinak historia luzeegiak eta
umilagarriegiak dira, oraindik ere inori
aipatzeko. Eta torturak probatu ezina-
ren historia guztiak horixe dira justu-
justu eta beste ezer ez: Auschwitz eta
Gulagen historiak. Han bakarrik dago
problema hori.

Problema horrela planteatzeak be-
rak erakusten du non gauden.

Burla hutsa da proba kontu guz-
ti hori, probak eman beharra tortura-
tuaren beraren gain uzten den artean.
Eta "probarik ez dagoela" entzuten
dugunean, historiotaz ezer irakurri
duenak - literatura ugari dago - nahi
eta ez Hitler eta Himmler eta beste
haiek gogoratu behar izaten ditu.
Nahi eta ez.

Presoen txikizioak, torturak, ez
dira urrutiko gauza ilun eta miste-
riotsuak, sotileza juridiko zorrotzez
edo prozedura mediku konplikatuen
bidez probatu beharrean leudekeenak.
Tortura batez ere komisarietan egongo
da, baina kalean ere badago. Niri,
behintzat, neuk asko bilatu gabe eto-
rri izan zaizkit beti holako arazoak,
Alemanian, Sudafrikan, El Salvadorren,
ibili naizen toki gehienetan, aski per-
sonalki urbil, aski garbi, zalantza
askorik ez usteko moduan. Eta Euskal
Herrian ere, probak nahi dituenak,
aski du, gauzaotan probak izaten di-

(Joseba Arregiren heriotzeko ur-
teburuan idatzia.)

ren modukoak bilatzea, izaterik ez
daukaten modukoak eskatzen ibili ga-
be. Hau da, egiaz **lagundu** egin nahi
duenak, ez eskuak garbitu bakarrik
erraz aurkitzen ditu probak. Pilato-
sek ez, Pilatosek ez du inoiz aski
probarik. Denbora gutxian historia as-
ko dute arazook XX. mendean. Aus-
chwitz, Gulag eta nahi adina beste,
eta horietaz bildu den dokumenta-
zioa. Nahiko ikusia dago zer moduko
probarik ez dagoen, egoterik ez dagoen
alegia, "Estatuaren aurrean" Estatuari
torturarik probatzeko. Eta ordua da,
probarik nahi baldin bada, egon litez-
keen bezalakoak bilatzeko. Ez, behin-
tzat, Estatuaren eta Estatu aparatoaren
mailan: hor, gehienez ere, "error la-
mentable"ren bat probatu ahal izango
bait da. Ezer ez. Pertsona mailan,
ordea, probak egiaz eman ditzakeen
mailan, euskaldunak erraz aurki deza-
ke nahikoa proba triste familiaz fa-
milia. Zeini probatu nahi zaio, izan
ere, torturarik badagoela? Torturatzai-
leari?!...

XX. mendean ikusi ditugunak iku-
si behar izan eta gero, hasieratik ber-
tatik torturaren arazoa beti "probarik
ez dagoela" horretara baztertzek, Hi-
tlerek egiten zuen bezalaxe, berak
erakusten du, egiaz nahi duguna ez
dela soluzioa, soluziorik ezin izango
duen planteamendu baten amaraune-
tan problema nahastu baino, eta ustel-
tzen utzi. Hortik hasiaz ez da inora
joaten. Torturatzailearen joko arauak
aldeaz aurretik onartzea da. Torturaren
arazoa "kasu" batzuen arazotara
bihurtzea alegia. Torturaren arazoa
seriotan hartzen den momentutik, au-
zitan dagoena Gobernua bera bait da.
Justiziaren injustizia. Ordenu guztiaren
oinarriak, zentzua. Torturaren arazoa,
lehen-lehenik, haren posibilitatearen
arazoa delako. Eta hori gehiegi da.
Konplikatuegia da. "Politikoa" da, ba-
tez ere. Eta guk planteamendu huma-
nitario bat bakarrik egin nahi genuke,
ez "politikoa". Planteamendu pertso-
nal, individual bat eta etikoa soil-soil:
egia den ala ez Joseba jo eta txikitu
egin dutela. Zeinek. Izen propioak,
proba konkretuak paper xuri batetan.
Eta hori, azkenean, ez da planteamen-
du pertsonala, erabat inpersonala eta
anekdotikoa baino, "apolitikoa" iza-
teko aitzakitan.